

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. I. Quosnam actus voluntas elicit, ad quos omnes eorum species
reducuntur?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

§. I.

Quosnam actus voluntas elicit, ad quos omnes eorum
species reducuntur?

512. **O**Mnis actus voluntatis, vel est circa finem, vel circa media ad finem conducentia. Omnes sunt numero undecim; horum quinque circa bonum, ut amor, desiderium, spes, audacia, gaudium, sex circa malum versantur, ut odium, fuga, desperatio, timor, tristitia, sive dolor, ira. Nullus est actus voluntatis, qui non reducat ad aliquem ex his. Horum singulos breviter explicemus.

Amor latè sumptus est motus voluntatis in bonum; respicit bonum secundum se, id est, præcindendo ab ejus absentia, & à presentia, per primum, differt à desiderio, per secundum à gaudio.

Dixi latè, nam strictè acceptus est unio affectiva amantis ad amatum, seu inclinatio, ac impulsus voluntatis in ipsum bonum: quæ inclinatio præsupponit complacentiam voluntatis in bono cognito; hæc positâ inclinatione sequitur dictus impulsus in bonum, ac unio affectiva cum eodem: unde bene Aug. lib. 9. de Trin. *Amor meus, pondus meum, illo feror, quocumque feror.* Est efficax aut inefficax, ut mox patebit.

Desiderium, est affectus voluntatis tendens in bonum absens, si hoc determinet voluntatem ad objecti desiderati executionem, dicitur efficax, inefficax, verò, sive simplex, si inclinatur ad executionem sine determinatione, sed relinquit voluntatem indifferentem; observandum tamen cum Vasq. 1. 2. D. 111. num. 12. etiam illud desiderium esse efficax, quod revera tendit in rem cum affectu, licet ratione alicujus circumstantiæ, aut periculi ab ea nunc retrahatur, adhuc enim ex vi sua est efficax ad hunc effectum e. g. ut malitiam accipiat ex opere desiderato.

513. *Spes*, ut sic est desiderium boni absentis ardui possibilis, & probabiliter futuri erigens, seu firmans animum adversus difficultates occurrentes circa ejus consecutionem: si desiderium sit boni supernaturalis præsertim nos beatificantis propter auxilium divinum promissum, desiderium tale est spes actualis Theologica. Hinc Trid. Sess. 6. cap. 6. docet peccatorem per spem erigi ad veniam consequendam. Quare spes versatur circa arduum non hanc apperendo, cum non sit bona, nec eandem fugiendo, seu propter illam resiliendo ab objecti prosecutione, alias non esset spes, sed despe-

desperatio ; ergo versatur contra illam appetitum erigendo , ut eam contemnat , ac superet.

Porro spes est duplex ; una est actus appetitûs sensitivi , hoc speramus bona sensibilia , altera est actus appetitûs rationalis , sive voluntatis , isto speramus bona purè Spiritualia. Hinc spes Theologica tendens in beatitudinem supernaturalem , quæ est bonum purè intelligibile , est actus voluntatis.

Infertur contra Calvinum , &c. spem Theologicam distingui à fide : illatio est de fide *ex 1. ad Cor. 13. Nunc autem manent tria hæc , Fides , Spes , Charitas* : si Spes non foret distincta à fide non remanerent tria , sed duo tantum. Confirmatur fides est actus intellectus , Spes est actus voluntatis.

Non obstat primò quod Spes dicatur fiducia : non enim talis dicitur , quasi sit actus fidei , sed quia fundatur in actu Fidei.

Non obstat secundò illud ad *Rom. 4. Credidit Abraham DEO , & reputatum est illi ad iustitiam , quia in Spem contra Spem credidit* : quo loco Fides , & Spes convertuntur invicem. Respondeo nego converti , verba enim illa credidit in Spem contra Spem significant Abraham credidisse , ita , ut etiam sperasset , esto naturalia motiva impellerent ad desperandum.

§ 14. Si petas an Spes sit actus concupiscibilis aut irascibilis potentia. Respondeo esse actû potentia irascibilis , nam ut tradit S. Th. 1. p. 9. 81. *Art. 2. in Corp.* in parte sensitiva , sive appetitu sensitivo sunt duæ appetitivæ potentia : una inclinans animam ad prosequendum bo-

num , & fugiendum malum , seu nocivum secundum se : & hæc dicitur potentia concupiscibilis. Alia verò per quam prosequimur bonum , & fugimus malum ut arduum , resistendo adversis , seu contrarijs , quæ impediunt bonum , & inferunt malum , & hæc dicitur potentia irascibilis : unde cum per spem erigamus nos in bonum ut arduum , sequitur spem esse actum potentia irascibilis.

Ex hac distinctione colligitur primò ex actibus undecim relatis *num. 512.* sex sequentes pertinere ad potentiam concupiscibilem : amorem , & odium , desiderium , & fugam , gaudium , & tristitiam ; ad irascibilem verò hos quinque spem , & desperationem , timorem , & audaciam , atque iram.

Colligitur secundò cum S. Th. 1. 2. *q. 25. Art. 1. in Corp.* quod spes supra desiderium addat quendam conatum , & quamdam elevationem animi ad consecutionem boni ardui propter possibilitatem , & probabilem futuritionem illud consequendi.

§ 15. *Gaudium* est affectus voluntatis , quo voluntas de bono prout presente delectatur : est secundum S. Th. 1. 2. *q. 31. Art. 3. in Corp.* quædam species delectationis ortæ secundum rationem , unde nomen gaudij non attribuitur brutis ratione carentibus , sed solum nomen delectationis.

Audacia est affectus voluntatis , quo animosè aggreditur assecutionem boni , quod difficulter & cum periculo mali imminentis est assequibile S. Th. 1. 2. *q. 45. Art. 1. in Corp.*

Odiû latè est motus voluntatis in malum , proinde significat omnem affectum

ctum

Actus mali detestativum; strictè verò prout opponitur amori stricto est affectus detestativus cujusvis mali secundum se, præcindendo ab ejus existentia, & non existentia. Est duplex efficax & inefficax vide *num. 512. vers. desiderium.*

Fuga latè significat omnem nolitatem, seu omnem detestationem, sive displicentiam, strictè verò prout opponitur desiderio est affectus voluntatis tendens in malum apprehensum ut possibile, positivè id nolendo, ut existat de præsentì, aut de futuro, unde est efficax, aut inefficax, ut dictum est de desiderio *n. 512.*

516. Desperatio est affectus animi, seu voluntatis dejectivus, & remissivus conatus propter impossibilitatem, vel difficultatem consequendi bonum desideratum, aut est fuga, quâ voluntas dejectè, & dissidenter recedit à bono sperando, credens id se non obtenturam ob nimiam arduitatem, ac molestiam insuperabilem in ejus adeptione apprehensam: unde Doctores communiter reponunt illam inter fugæ efficacis actus.

Timor est affectus quo voluntas dejectè, & timidè fugit malum futurum ab alio infligendum, difficulter à nobis evitabile credendo, aut suspicando re vera illud esse futurum: distinguitur à fuga, quòd hæc ut propriè talis non respiciat in malo difficilem evitabilitatem: potest esse efficax & inefficax, ut in simili dictum est *n. 512.*

Tristitia propriè est affectus voluntatis displicentis de malo ut existente, sive præsentè, anxietatem quandam, si

R. P. Kayh. Diss.

ve afflictionem, quam dolorem vocant Theologi, addens: opponitur gaudio, unde sicut gaudium est quædam species delectationis, ita tristitia est quædam species doloris: propriè tamen dolor secundum S. Th. 1. 2. q. 35. Art. 2. dicitur qui ex apprehensione sensus exterioris de malo præsentì, seu conjuncto sensui, in hoc causatur, unde in hoc non datur tristitia, sed hæc sequitur in voluntate ad apprehensionem interiorem, seu intellectualem.

Ira est affectus voluntatis ulciscendi, seu vindictam summiendi: Soarez iram generaliter sumptam sic definit, quòd sit appetitus insurgens adversus eum, qui causa mali est appetenti, vel impedit, ne bonum amatum consequatur. Juxta Less. *Lib. 4. c. 4. num. 23. juncto num. 34.* versatur inter duo contraria vitia, nempe lentitudinem, quæ est vitium per defectum (dum quis est insensibilis ad injurias, est signum stoliditatis, dum id provenit ex stupore naturæ) & iracundiam per excessum. Hinc ira secundum se non est mala, sed naturæ apprimè utilis ad facta ardua, sui que conservationem: juxta illud: *Irasce mini & nolite peccare.* Peccatum est, quando ordinem à ratione præscriptum excedit, ut si ultio summatur sine ratione, aut major, quam culpa exigit, aut sit inordinatio in modo puniendi.

517. Cum per *n. 512.* omnis actus voluntatis sit, aut circa finem, aut circa media, hic opportunè quaritur, qui actus circa finem, & qui circa media versentur & quo ordine.

Respondeo primò post propositam ab intellectu amabilitatem objecti nascitur

D d d

tur

tur ex parte voluntatis amor simplex inefficax, seu inefficax complacentia, sive affectus, quo illi placet bonum secundum se consideratum sine ordine ad possessionem, absentiam, & presentiam. Hic affectus est prima voluntatis inclinatio in bonum absolute amabile, abstrahendo à medijs ad ejus consequibilitatem necessarijs, ex qua ceteri omnes circa idem objectum ut obtinendum, vel ut obtentum occupantur. Et quidem principalis actus est finis intentio, seu affectus voluntatis tendens in bonum per modum desiderij inclinans ad executionem boni efficaciter, vel ineffaciter pro diversitate desiderij explicati n. 512. Est ergo intentio finis alia efficax, alia inefficax.

Post finis intentionem sequitur ex parte intellectus deliberatio, sive consultatio de medijs, quæ tria præstat: inquirit media utilia, ea invicem comparat, & judicat unum esse utilius alio, aut æquale. Ad eam sequitur in voluntate complacentia in medijs, quam Rhodus appellat consentum.

Cæterum nomine consensus intelligitur omnis voluntatis approbatio objecti propositi tam efficax quàm inefficax: e contra dissensus est omnis voluntatis reprobatio objecti cogniti, si hoc est bonum, dissensus est peccatum, uti etiam consensus, si est de objecto malo. Ubi notetur dictum D. Bernardi: *Non nocet sensus* (id est motus inordinatus sensualitatis) *ubi non est consensus: imò, quod resistentem fatigat, vincentem coronat.*

Post deliberationem voluntas amplectitur unum medium præ alio, hic

amplexus seligens unum ex pluribus medijs proprie dicitur electio: late verò electio vocatur omne desiderium efficax contradistinctum ab intentione tendens in bonum utile ut tale, sive hoc respectu finis intenti sit unicum, sive unum ex pluribus. Dixi *efficax*, quia electio inefficax non datur, sed ex communi usu sonat semper efficaciam.

Dicta hæc de intentione, & electione circa bonum, applicanda sunt intentioni, & electioni circa malum servata proportione: unde fuga mali desiderio opposita, si sit malum turpe, aut doloriferum, &c. dicitur intentio, si autem sit malum utile, affectus in illud tendens, est electio.

Unde sicut efficax finis intentio movet efficaciter non solum ad desiderium medij ad ponendum, sed etiam ad efficacem fugam medij utilis impeditivi intenti: ita è converso nolitio efficax finis mali movet efficaciter tam ad nolum id, quod est utile ad ponendum finem malum, quam ad volendum id, quod conducit ad impediendum finem malum.

518 Nomine nolitionis efficacis venit illa, quæ quantum est ex se, & vi sua non est compossibilis cum volitione efficaci ejusdem objecti in eadem voluntate. Est duplex: alia est solum efficax affectivè, seu quoad affectum, estque illa, quæ non est compossibilis cum volitione efficaci ejusdem in eadem voluntate, non autem est incompossibilis cum existentia objecti ab alio inducti: unde hæc nolitio solum operatur, quod objectum non ponatur à voluntate nolentis, esto poni possit ab alio contra volunta-

tem nolentis: sic DEUS efficaciter non vult peccatum quoad effectum, hæc enim nolitio efficaciter impedit volitionem peccati in eadem voluntate DEI, non tamen habet efficaciam impediendi existentiam peccati inducti ab homine contra DEI voluntatem.

Alia nolitio est efficax quoad affectum, & effectum: & hæc non solum est impossibilis cum volitione objecti in eadem voluntate, sed etiam cum absoluta objecti existentia, sic DEUS non solum habet efficaciam affectivè nolitionem peccati in Petro, sed etiam efficaciam effectivè, seu quoad effectum, dum impedit in Petro existentiam peccati.

Nolitio affectivè efficax est duplex: una quæ non solum excludit efficaciam volitionem ejusdem objecti in eadem voluntate, sed etiam quantum est ex se excludit voluntatem tum complacendi simplicem in effectu, tum permittendi effectum, ut si quis aggressori intentanti ictum, quantum est de se ita resistat, ut neque complaceat sibi in ictu, neque permittat: ictus, quem patitur, est involuntarius quoad affectum, ita ut efficaciam nolitionis ex sua energia excludat in eadem voluntate tum complacentiam, tum permissionem ictus seu effectus. Altera nolitio affectivè efficax est, quæ excludit duntaxat volitionem efficacem ejusdem effectus noliti, non tamen excludit complacentiam simplicem, seu velleitatem seu volitionem inefficacem ex se non inductivam effectus noliti, talem nolitionem efficaciam habet in periculo naufragij mercator, de retinendis mercibus, cum qua componitur volitio inefficax, seu velleitas eas retinendi, quæ volitio non

inducit effectum, seu non operatur retentionem, & ideò est inefficax. Aliquando efficax nolitio quoad affectum excludit in eadem voluntate etiam complacentiam simplicem de effectu in eadem voluntate, non tamen excludit volitionem permissivam ejusdem, taliter DEUS de omni peccato habet affectivè efficaciam nolitionem ejusdem exclusivam omnis complacentiæ suæ voluntatis in peccato, quin excludat voluntatem permissivam ejusdem peccati. Ex his.

§ 19. Colligitur primò, quòd nolitio seu displicentia inefficax effectus nequeat efficere, ut effectus sit simpliciter involuntarius, quia ex se componi potest cum volitione efficaci inductiva ejusdem effectus, quo casu effectus est simpliciter voluntarius, ut patet in ejectione mercium simpliciter voluntaria, etsi mercator habeat nolentiam seu displicentiam simplicem, de illarum ejectione.

Colligitur secundò, nolitio quoad affectum efficax facit effectum, qui inducitur, simpliciter ac propriè involuntarium, quia prævalet efficax talis nolitio meæ inefficaci volitioni, quæ circa eundem effectum in mea voluntate potest componi; talis enim efficax affectivè nolitio excludit in voluntate omnem absolutam efficaciam volitionem effectus noliti, & solum compatiitur secum complacentiam inefficacem, aut permissionem effectus, quæ non sufficit ad voluntarium simpliciter tale, uti patet à contrario ex corollario priore.

Colligitur tertio, quòd nolitio affectivè, & effectivè efficax nequeat constituere involuntarium simpliciter tale,

D dd 2.

de.

de quo est communiter sermo in quaestione de involuntario, quia sermo est de eo, quod absolute ponitur à parte rei contra voluntatem nolentis illud, sed dum est nolitio quoad affectum, & effectum efficax, effectus non est ponibilis à parte rei, ergo nequit esse simpliciter involuntarius. Hactenus dicta de intentione finis procedunt de intentione absolutâ.

Loquendo de intentione tendente in finem sub aliqua conditione dicitur intentio ex parte objecti conditionata. Ut talis sit efficax, debet conditio judicari possibilis, quia non potest voluntas totum suum conatum impendere ad ponendum id, quod censet poni non posse.

Hinc voluntas ferri non potest efficaciter in objectum conditionatum affectu significato per verbum præsens modi indicativi, quando conditio exprimitur per verbum de præterito modi optativi e.g. *absolvere si esses dispositus*, quia per verbum præsens modi indicativi signi-

ficatur desiderium, per verbum verò optativum supponitur, quòd conditio non subsistat, consequenter, quòd sit per accidens impossibilis; at si affectus in casu allato exprimitur etiam per verbum optativum e.g. *absolverem te, si esses dispositus*, estò non sit desiderium etiam simplex, sed affectus peculiaris naturæ ex modo tendendi diversus, utpote tendens in conditionatum sub conditione saltem consequenter impossibili; quod non habet desiderium, huic tamen æquivalet quoad imputabilitatem, quia ita voluntatem disponit, ut hæc in desiderium efficax erumperet, si conditio per se, aut per accidens non appareret impossibilis. Hoc genus affectus conditionati dici solet propriè velleitas, Izquierdo de DEO D. 34. num. 96. & seq. ac num. 111. contra Valq. 1. 2. D. 42.

cap. 3. & 4.

* *

§. II.

Quid, & quotuplex sit moralitas actuum voluntatis.

520. **A**ctus morales possunt considerari dupliciter. Primò, in genere naturæ, sive Entis, id est secundum physicam Entitatem; sic considerati sumunt suam bonitatem à virtute agentis. Secundò, formaliter seu reduplicativè, ac ut morales sunt, id est, ut imputabiles moraliter ad laudem, aut

vituperium: ad quod non satis est, quòd actus sit liber quoad substantiam, sive physicam Entitatem, sed insuper necesse est esse liberum quoad suam honestatem, aut turpitudinem; sæpe contingit actus aliquos quoad Entitatem liberè exerceri, qui tamen non sint honesti, nec turpes defectu advertentiæ ad honestatem, & mali-